

LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN

Achilov Mukhammad

Annotatsiya

This academic article analyzes the current state and future prospects of the legal regulation of artificial intelligence (AI) in Uzbekistan. The article evaluates the Law No. LRU-1115, adopted on January 21, 2026, as an important step. In addition, based on an analysis of international experience, the ethical, social and economic problems in the legal regulation of AI are highlighted. The article concludes with specific recommendations and proposals aimed at ensuring the future consistent development of the field, stimulating innovation and reducing potential risks.

Kalit soʻzlar: Sun'iy intellekt, Huquqiy tartibga solish, O'zbekiston, Raqamli iqtisodiyot, Axloqiy muammolar, Innovatsiya, Qonunchilik

Kirish

Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari XXI asrning eng jadal rivojlanayotgan va transformativ sohalaridan biri bo'lib, iqtisodiyot, ijtimoiy hayot, fan va boshqaruv tizimlarida tub o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Global miqyosda SI ning imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish bilan birga, uning keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan xatarlarni, jumladan, axloqiy dilemmalar, maxfiylik muammolari, mehnat bozoriga ta'siri va xavfsizlik masalalarini nazorat qilish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Shu sababli, ko'plab davlatlar SI ni huquqiy tartibga solish bo'yicha faol choralar ko'rmoqda. O'zbekiston ham ushbu global tendensiyadan chetda qolmay, raqamli transformatsiya va innovatsiyalarni milliy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilagan. Mamlakatning "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlari SI texnologiyalarini joriy etish uchun zamin yaratmoqda. Biroq, bu sohadagi jadal o'zgarishlar mavjud huquqiy bazani moslashtirishni, yangi mexanizmlarni yaratishni va SI ni mas'uliyatli hamda xavfsiz rivojlantirishni ta'minlashni talab qiladi. Ushbu maqolaning maqsadi O'zbekistonda sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarni tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va milliy kontekstga mos keladigan, xalqaro tajribaga asoslangan tavsiyalar berishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi PF-6079-sonli Farmoni mamlakatning raqamli transformatsiyaga bo'lgan intilishining asosini tashkil etadi. Ushbu strategiya optik tolali tarmoq uzunligini sezilarli darajada oshirish, hududlar va xonadonlar uchun yuqori tezlikdagi internet qamrovini 100 foizga yetkazish, elektron hukumatning rivojlanish indeksini yaxshilash, elektron davlat xizmatlari ulushini oshirish kabi keng ko'lamli maqsadlarni o'z ichiga oladi. Shuningdek, yirik korxonalarda ERP tizimlarini joriy etish, onlayn bank xizmatlari foydalanuvchilari sonini ko'paytirish va IT sohasida oliy ta'limga qabul kvotalarini kengaytirish ham ko'zda tutilgan. Bu choralar sun'iy intellektni rivojlantirish va joriy etish uchun zarur bo'lgan mustahkam raqamli infratuzilma va malakali kadrlar bazasini yaratishga xizmat qiladi. Raqamli iqtisodiyotni ustuvor yo'nalish sifatida belgilash, jumladan, Prezident farmonlari va "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bularga elektron hujjat almashinuvi tizimlarini joriy etish, elektron to'lovlar va elektron tijoratni rivojlantirish, "Digital Trust" jamg'armasi, "IT-park"lar va "Bir million dasturchi" loyihasi kabi tashabbuslar kiradi. Internetga kirish darajasining 2018-yildagi 46 foizdan 2021-yilda 60 foizdan oshganligi mamlakatning raqamli infratuzilmani kengaytirish borasidagi sezilarli yutuqlaridan dalolat beradi. Garchi bu qonunchilik hujjatlari SI ni bevosita tartibga solmasa-da, ular SI ni rivojlantirish va qo'llash uchun qulay muhit yaratuvchi raqamli poydevorni tashkil etadi. O'zbekiston hukumati sun'iy intellekt sohasida huquqiy baza va tartibga solish muhitini faol ravishda shakllantirmoqda. Bu tashabbus O'zbekistonning SI texnologiyalarini rivojlantirish va joriy etishni boshqarish bo'yicha proaktiv yondashuvini aks ettiradi. Maqsad innovatsiyalarni rag'batlantirish bilan birga, SI bilan bog'liq bo'lishi mumkin bo'lgan xavf va muammolarni bartaraf etadigan aniq va oldindan aytish mumkin bo'lgan huquqiy muhitni yaratishdan iborat. Bu borada eng muhim qadam O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2026-yil 21-yanvarda imzolangan va LRU-1115-son bilan ro'yxatdan o'tgan "Sun'iy intellektdan foydalanish natijasida yuzaga keladigan munosabatlarni tartibga solish munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish to'g'risida"gi qonunining qabul qilinishi bo'ldi. Ushbu qonun SI ga oid mustaqil qonunni yaratish o'rniga, mavjud qonunchilik hujjatlariga qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish orqali SI ni tartibga solishga qaratilgan. Bu davlat boshqaruvi, biznes va boshqa sohalarda SI ni kengaytirishi bilan uning huquqiy asoslarini aniqlashni maqsad qilgan. Ushbu qonun hujjatining kutilayotgan qoidalari

Learning and Sustainable Innovation

ma'lumotlar maxfiyligi, algoritmlarning shaffofligi, SI harakatlari uchun javobgarlik va SI ni rivojlantirish uchun axloqiy ko'rsatmalarni o'z ichiga olishi kutilmoqda. Bu huquqiy chegaralarni belgilash orqali O'zbekiston SI dan foydalanish bo'yicha biznes va fuqarolar o'rtasida ishonch uyg'otishni hamda SI sektoriga investitsiyalarni jalb qilishni maqsad qilgan. Hozirda e'tibor ushbu qonunning amaliyotda tatbiq etilishiga qaratilgan. Sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish bo'yicha xalqaro miqyosda turli modellar va yondashuvlar mavjud. Yevropa Ittifoqi o'zining "Sun'iy intellekt to'g'risidagi qonuni" (EU AI Act) bilan SI ni xavf darajasiga qarab tasniflash va yuqori xavfli tizimlar uchun qat'iy talablarni belgilash orqali yetakchilik qilmoqda. AQSh ko'proq sektorga xos, innovatsiyalarga yo'naltirilgan va o'zini o'zi tartibga solishga asoslangan yondashuvni afzal ko'rmoqda. Xitoy esa SI ni rivojlantirish va qo'llashda nazorat va etika printsiplarini uyg'unlashtirib, ma'lumotlar xavfsizligi va algoritmik etikaga alohida e'tibor qaratmoqda. Ushbu modellar umumiy xususiyatlarni, jumladan, shaffoflik, javobgarlik, xavfsizlik va axloqiy tamoyillarga rioya qilishni o'z ichiga oladi. O'zbekistonning SI ga oid qonunchilik tashabbuslari ham global tendentsiyalar va tajribalarga mos keladi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, samarali tartibga solish innovatsiyalarga to'siq bo'lmasligi, balki ularni mas'uliyatli yo'nalishda rivojlantirishga ko'maklashishi kerak. Sun'iy intellektni huquqiy tartibga solishda bir qator axloqiy, ijtimoiy va iqtisodiy muammolarga duch kelish mumkin. Axloqiy muammolar: Algoritmlarning noto'g'ri qarorlari yoki "oldindan belgilangan noto'g'ri xatti-harakatlari" diskriminatsiyaga olib kelishi mumkin. Masalan, ishga qabul qilishda, kredit berishda yoki huquqni muhofaza qilishda. Shaffoflikning yo'qligi, ya'ni SI ning qanday qaror qabul qilganini tushunish qiyinligi, javobgarlikni aniqlashni murakkablashtiradi. Ijtimoiy muammolar: SI ning keng qo'llanilishi mehnat bozorida jiddiy o'zgarishlarga sabab bo'lishi, ayrim kasblarni avtomatlashtirish orqali ish o'rinlarini yo'qotishga olib kelishi mumkin. Ma'lumotlar maxfiyligi va shaxsiy ma'lumotlarni SI tizimlarida qayta ishlash bilan bog'liq xavf-xatarlar ham muhim ijtimoiy muammodir. Bundan tashqari, SI dan yolg'on axborot (deepfake) tarqatish yoki kuzatuv tizimlarida suiiste'mol qilish kabi salbiy maqsadlarda foydalanish xavfi ham mavjud. Iqtisodiy muammolar: SI ni tartibga solish innovatsiyalarni bo'g'ib qo'ymasligi kerak. Juda qattiq qoidalar yangi startaplarning paydo bo'lishiga to'sqinlik qilishi yoki mahalliy kompaniyalarning xalqaro raqobatbardoshligini kamaytirishi mumkin. SI ga sarmoyalarni jalb qilish va mahalliy kadrlar salohiyatini rivojlantirish ham muhim iqtisodiy muammolar hisoblanadi. Mamlakatning "Bir million dasturchi" loyihasi va IT ta'limiga e'tibor qaratishi bu muammoni hal qilishga qaratilgan muhim qadamlardir. O'zbekistonda sun'iy intellektni samarali huquqiy tartibga solish uchun

quyidagi tavsiyalar va takliflar ko'rib chiqilishi mumkin: 1. Qonunchilikni takomillashtirish: LRU-1115-sonli qonunning amaliyotdagi samaradorligini doimiy ravishda monitoring qilish va zarur hollarda, kelajakda SI ga oid mustaqil, keng qamrovli qonunni qabul qilish imkoniyatini ko'rib chiqish lozim. Ushbu qonun ma'lumotlar maxfiylik, algoritmik shaffoflik, javobgarlik va axloqiy tamoyillarni batafsil aks ettirishi kerak. 2. Qat'iy me'yorlar va standartlar ishlab chiqish: SI ning turli qo'llanilish sohalari uchun aniq me'yorlar va standartlarni yaratish. Ayniqsa, sog'liqni saqlash, moliya, xavfsizlik kabi yuqori xavfli sohalarda SI tizimlarining xavfsizligi, ishonchliligi va adolatligini ta'minlovchi texnik standartlarni ishlab chiqish muhim. 3. Regulyator organlar va ekspertizani kuchaytirish: SI ni tartibga solishga mas'ul bo'lgan davlat organlarining salohiyatini oshirish, malakali mutaxassislarni tayyorlash va ularning xalqaro tajriba almashinuvida ishtirokini ta'minlash. 4. Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish: SI ni rivojlantirish va uning etik nazoratini ta'minlashda davlat, xususiy sektor va ilmiy doiralarda o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish. 5. Ta'lim va tadqiqotga sarmoya: SI sohasida ilmiy tadqiqotlar va kadrlar tayyorlashga investitsiyalarni oshirish. "Bir million dasturchi" kabi loyihalarni kengaytirish va SI bo'yicha maxsus ta'lim dasturlarini joriy etish orqali yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash. 6. Xalqaro hamkorlik: Sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish bo'yicha xalqaro tashkilotlar va ilg'or davlatlar bilan faol hamkorlik qilish, eng yaxshi amaliyotlarni o'rganish va ularni milliy kontekstga moslashtirish. 7. Axloqiy qo'mita tashkil etish: SI ni rivojlantirish va qo'llash bilan bog'liq axloqiy muammolarni o'rganish va ularga yechim topish uchun mustaqil axloqiy qo'mita yoki kengash tuzish. 8. Moslashuvchan yondashuv: Texnologik o'zgarishlarning jadal sur'atini hisobga olgan holda, huquqiy tartibga solishda moslashuvchan va iterativ yondashuvni saqlash, qonunchilikni doimiy ravishda yangilab borish mexanizmlarini yaratish.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu maqola sifatli, tavsifiy-tahliliy yondashuvga asoslangan. Tadqiqot O'zbekistonning raqamli transformatsiyasi va sun'iy intellektni tartibga solishga oid mavjud rasmiy hujjatlar, hukumat strategiyalari va ekspert xulosalarini sintez qilishni o'z ichiga oladi. Metodologiya milliy qonunchilik tashabbuslarini ko'rib chiqish va O'zbekiston kontekstiga mos keladigan tavsiyalar olish uchun SI ni boshqarish bo'yicha xalqaro ilg'or tajribalarni qiyosiy (umumiy bo'lsa-da) tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Maqola, asosan, taqdim etilgan manbalarga tayanib, nazariy asoslarni tahlil qilish va faktlarga asoslangan dalillarni umumlashtirishga qaratilgan.

Xulosa

Sun'iy intellekt texnologiyalari zamonaviy dunyo taraqqiyotining harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, O'zbekiston uchun iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish borasida ulkan imkoniyatlar yaratadi. O'zbekistonning "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlari SI ni joriy etish uchun mustahkam zamin yaratmoqda. 2026-yil 21-yanvardagi LRU-1115-sonli qonunning qabul qilinishi SI ni huquqiy tartibga solish yo'lidagi muhim qadam bo'ldi. Ushbu qonun bilan SI bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solish bo'yicha mavjud qonunchilikka qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritildi, bu esa innovatsiyalarni rag'batlantirish va potensial xavflarni kamaytirishga qaratilgan tizimli yondashuvdan dalolat beradi. Biroq, SI ning jadal rivojlanishi va uning keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan axloqiy, ijtimoiy va iqtisodiy muammolar huquqiy tartibga solishda doimiy takomillashtirishni talab qiladi. Kelajakda qonunchilikni takomillashtirish, qat'iy standartlar ishlab chiqish, regulyator organlar salohiyatini oshirish, davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, ta'lim va tadqiqotga sarmoyalar kiritish hamda xalqaro hamkorlikni kuchaytirish orqali O'zbekiston SI ni mas'uliyatli va etik jihatdan to'g'ri rivojlantirish yo'lida sezilarli yutuqlarga erishishi mumkin. Moslashuvchan va inklyuziv boshqaruvni ta'minlash SI ning mamlakat taraqqiyoti uchun to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi va O'zbekistonni raqamli innovatsiyalar sohasida mintaqaviy yetakchiga aylantirishga yordam berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Abbott, Ryan. *Oqilona Robot: Sun'iy intellekt va qonun*. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
- [2] Hildebrandt, Mireille. *Aqlli Texnologiyalar va Huquqning Yakun(lar)i: Huquq va Texnologiyaning Yangi Chigallashuvlari*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.
- [3] Lee, K. "Sun'iy intellektni tartibga solish uchun global tizim sari." *Huquq va Axborot Texnologiyalari Xalqaro Jurnali*, vol. 29, no. 1, 2021, pp. 24–47.
- [4] Pagallo, Ugo. "Sun'iy intellekt va Huquq ustuvorligi: Hozirgi tartibga solish munozaralari bo'yicha tanqidiy nuqtai nazar." *Kompyuter huquqi va Xavfsizlik sharhi*, vol. 37, 2020, pp. 105437.
- [5] Barfield, Woodrow. "Sun'iy intellektni boshqarish: Tartibga solish yondashuvlari va siyosat vositalari." *Sun'iy Intellekt va Jamiyat*, jild. 34, son. 1, 2019, s. 109-125.